

КОМУНАЛЬНА УСТАНОВА
«МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ»
ДЕПАРТАМЕНТУ ОСВІТИ
ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

*Заняття міської Школи
вихователя-стажера «Дебют»*

**«ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
2016-2017 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ»
(Презентація-доповідь)**

Підготувала вихователь-методист КЗ «ДНЗ №23»
Малафеева Л.В.

Вінниця, 2016 р.

Слайд

Базовий компонент дошкільної освіти як Державний стандарт, реалізується освітніми програмами та навчально-методичною літературою, що затверджені або рекомендовані Міністерством освіти і науки України чи схвалені для використання в дошкільних навчальних закладах

Слайд

Перелік чинних комплексних програм для використання у 2016/2017 навчальному році у ДНЗ:

- 1 Українське дошкілля. Програма розвитку дитини дошкільного віку. (авт. Білан О. І, Возна Л. М., Максименко О.Л. та ін).
- 2 Впевнений старт. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку. (авт. Андрієтті О.О., Голубович О.П., Дяченко Т.В., Ільченко Т.С. та ін.)
- 3 Соняшник. Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку (авт. Калуська Л. В.)
- 4 Соняшник. Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей раннього віку. (авт. Калуська Л.В.)
- 5 Оберіг. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років. (наук. керівник Богуш А. М.)
- 6 Я у Світі. Програма розвитку дитини дошкільного віку у 2-х частинах (наук. керівник Кононко О.Л.)
- 7 Стежина. Комплексна альтернативна освітня програма для ДНЗ, що працюють за вальдорфською педагогікою. (авт. Гончаренко А.М., Дятленко Н.М.)
- 8 Світ дитинства. Комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів. (наук. керівник Богуш А.М.)
- 9 Дитина в дошкільні роки. Комплексна освітня програма. (наук. керівник Крутій К.Л.)
- 10 Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років. (кер. проекту Огнев'юк В.О., (наук. ред. Беленька Г.В., Половіна О.А.)

Слайд

Перелік чинних парціальних програм для використання у 2016/2017 навчальному році у ДНЗ:

- 1 Радість творчості. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку. (авт. Борщ Р.М., Самойлик Д.В.)
- 2 Про себе треба знати, про себе треба дбати. Парціальна програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку (авт. Лохвицька Л.В.)
- 3 Скарбниця моралі. Парціальна програма з морального виховання дітей дошкільного віку. (авт. Лохвицька Л.В.)
- 4 Казкова фізкультура. Парціальна програма з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку. (авт. Єфименко М.М.)
- 5 Смайлик. Програма з формування основ комп'ютерної грамотності у дітей старшого дошкільного віку. (авт. Резніченко І. Ю.)
- 6 Грайлик. Парціальна програма з організації театралізованої діяльності в ДНЗ. (авт. Березина О.М., Гніровська О.З., Линник Т.А.)
- 7 Дитина в світі дорожнього руху. Програма з формування основ безпечної поведінки дітей дошкільного віку під час дорожнього руху. (авт. Тимовський О.А., Репік І.А.)

- 8 Веселкова музикотерапія: оздоровчо-освітня робота з дітьми старшого дошкільного віку. (авт. Малашевська І.А., Демидова С.К.)
- 9 Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот. Програма. (авт. Богуш А.М.)
- 10 Мудрі шахи. Програма та методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шахи. (авт. Семизорова В.В. та ін.)
- 11 Цікаві шашки. Програма та методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шашки. (авт. Семизорова В.В., та ін.)
- 12 Горизонтальний пластичний балет (пластик-шоу). Програма з фізкультурно-корекційної роботи у дошкільних навчальних закладах за авторською естетико-оздоровчою системою. (авт. Єфіменко М. М., Мельниченко Ю.В.)
- 13 Дитяча хореографія. (авт.Шевчук А. С.)
- 14 Шкіряний м'яч. Програма та методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри у футбол.(авт. Дрозд юк В.І., Д'яконова Н.С., Коваленко Г.М., Якименко Н.І.)
- 15 Настільний теніс. Програма та методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри в настільний теніс. (авт. Авраменко О. М., Дроздюк В. І., Коваленко Г.М., Якименко Н.І.)
- 16 Англійська мова для дітей дошкільного віку. Програма та методичні рекомендації (авт. Кулікова І. А., Шкваріна Т.М.)
- 17 Скарбниця гагаузької мови, мови моїх батьків. Навчальна програма для дітей старшого дошкільного віку дошкільних навчальних закладів. (авт. Бучацька Т.Г., Кочмар Р.М.)
- 18 Шаховими стежинами. Програма навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шахи. (авт. Купрієнко В.І., Ходосенко О.Ю., Сандакова О.Д.)
- 19 Юний легкоатлет. Парціальна програма з фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Кулік Н. А., Масляк І. П.)
- 20 Безмежний світ гри з LEGO. Програма розвитку дітей від 2 до 6 років і методичні рекомендації. (авт. Рома О.Ю., Боруц О.П., Близнюк В.Ю., Гонгало В.Л., Косенко Ю.В.)
- 21 Україна – моя Батьківщина. Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку. (за наук. ред. Рейпольської О,Д.)
- 22 Вчимося жити разом. Парціальна програма з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років. (авт. Піроженко Т.О., Хартман О.Ю.)

Слайд

Побудова освітнього процесу не за однією, а за кількома програмами дає змогу повніше врахувати інтереси, бажання, потреби, можливості й задатки кожного малюка задля своєчасного цілісного розвитку його особистості.

Проблема програмового забезпечення дошкільної освіти є особливо актуальною у зв'язку із запровадженням різних форм здобуття та проголошення її обов'язковості з 5-річного віку, що має сприяти реалізації конституційного права юних громадян на рівний доступ до якісної освіти та створенню на цій основі рівних стартових умов для подальшого здобуття дітьми початкової освіти.

***Класифікація програм за різними критеріями.
За концептуальними засадами:***

- традиційні;
- альтернативні;
- інноваційні.

За пріоритетністю використання:

- основні;
- додаткові.

За особливостями спрямування й змістового наповнення:

- комплексні;
- парціальні.

За призначенням:

- загальні;
- спеціальні;
- профільні;
- експериментальні.

За рівнем впровадження:

- загальноукраїнські;
- регіональні;
- локальні.

Розглянемо детальніше кожний вид за названими критеріями.

ВИДИ ПРОГРАМ

За концептуальними засадами

- традиційні,
- альтернативні,
- інноваційні.

Традиційні програми базуються на усталених, загально визнаних, перевірених часом підходах до організації та змісту освітнього процесу. Вони зрозумілі і доступні кожному педагогу.

Альтернативні програми розробляються на інших, порівняно із загальноприйнятими, вже відомими, філософсько-концептуальних засадах організації, змістового наповнення освітнього процесу, створення умов розвитку, виховання і навчання дітей. Такими є, зокрема, програми організації освітнього процесу в дошкільному закладі на засадах Вальдорфської педагогіки, системи М.Монтессорі.

Інноваційні програми

Нові прогресивні концептуальні підходи, новий погляд на ролі дитини і педагога в освітньому процесі, форми організації дитячої діяльності можуть бути втілені в інноваційній програмі. Такою є програма "Я у Світі".

За пріоритетністю використання.

Важливий орієнтир при розробленні й запровадженні вже готових програм - пріоритетність їх використання.

Слайд

Основні програми.

Основні програми конкретизують вимоги Базового компонента дошкільної освіти як державного освітнього стандарту для всіх форм здобуття дошкільної освіти.

Основна програма може складатися з однієї частини — інваріантної, обов'язкової для реалізації у дошкільній освіті, або з двох частин — поєднувати інваріантну і варіативну, необов'язкову для широкої практики складову змісту дошкільної освіти.

Основні програми призначені для загального використання, позиціонуються як державні документи.

До основних програм належать програми «Дитина», «Я у світі», і спеціальні програми, за якими мають працювати дошкільні заклади та групи компенсуючого типу для дітей з особливими потребами.

Додаткові програми

Додаткові програми можуть бути різної спрямованості, різнитися повнотою охоплення освітніх функцій і компонентів змісту дошкільної освіти. Вони базуються на основній програмі та доповнюють, уточнюють, поглиблюють, розширюють її зміст в інваріантній та/чи варіативній частинах.

Усі інші програми для дошкільної освіти, крім основних, є додатковими.

Додаткові програми, як правило, є авторськими. Унікальність цих програм полягає в тому, що її автори спираються на власні наукові розробки і практичний досвід.

За особливостями спрямування й змістового наповнення

За спрямованістю на реалізацію розвивальних, виховних, навчальних цілей освіти, змістовними складовими і наповненням розрізняють ***комплексні та парціальні програми.***

Слайд

Комплексні програми

Комплексні програми створюються відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Вони окреслюють оптимальний комплекс розвивальних, виховних, навчальних функцій і змістових напрямів організації життєдіяльності в межах вікової компетентності дітей до 6 (7) років, передбачають поступове ускладнення програмового змісту на кожному віковому етапі, зокрема:

- за лініями розвитку дитини: фізичним, соціально-моральним, емоційно-ціннісним, пізнавальним, мовленнєвим, художньо-естетичним, креативним;
- за різними видами діяльності дітей: ігрової, рухової, трудової, пізнавальної, комунікативно-мовленнєвої, образотворчої, музичної, театралізованої та ін.

Комплексні програми розробляються для дошкільних навчальних закладів:

- загального розвитку,
- компенсуючого типу,
- інших форм здобуття дошкільної освіти:
- для повного режиму перебування дітей в освітньому закладі;
- для сезонного, короткотривалого перебування дітей у дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладах (групах) з урахуванням обмеженої тривалості й скороченого обсягу змісту освітнього процесу;
- для здійснення соціально-педагогічного патронату з урахуванням специфіки освітньої роботи з дітьми та взаємодії з батьками у домашніх умовах;
- для надання дошкільної освіти мовою національних меншин - з урахуванням мови спілкування та виховання, навчання дітей тощо

Слайд

До комплексних програм відносяться такі програми:

- «Оберіг», програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років (наук. кер. Богуш А. М.);

- «Впевнений старт», програма розвитку дітей старшого дошкільного віку (авт. кол.: Андрієтти О. О., Голубович О. П. та ін.);
- «Дитина», програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років (наук. кер. Проскура О. В., Кочина Л. П., Кузьменко В. У., Кудикіна Н. В.);
- «Дитина в дошкільні роки», освітня програма (наук. кер. Крутій К. Л.);
- «Українське дошкілля», програма розвитку дитини дошкільного віку (авт. кол.: Білан О. І., Возна Л. М., Максименко О. Л. та ін.);
- «Соняшник», комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку (авт. Калуська Л. В.);
- «Я у Світі» (нова редакція), програма розвитку дитини дошкільного віку (наук. кер. Кононко О. Л.);
- «Стежина», програма для дошкільних навчальних закладів, які працюють за вальдорфською педагогікою (авт. Гончаренко А. М., Дятленко Н. М.).

Усі основні програми — комплексні, проте комплексними можуть бути й додаткові програми.

Зокрема, комплексна програма розвитку дітей старшого дошкільного віку ***"Впевнений старт"*** дає орієнтири щодо змістового наповнення освітньої роботи з 5-річними дітьми при повному, короткотривалому, сезонному їх перебуванні у групах дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних закладів або при наданні освітніх послуг домашніми педагогами (гувернерами). Крім практичних працівників дошкільних закладів, нею можуть скористатися педагоги, задіяні для організації роботи консультативних центрів при навчальних закладах чи управліннях (відділах) освіти, та соціальні педагоги. Програма націлює педагогів і батьків на особистісний розвиток дітей за основними напрямками освітньої роботи (фізичним, мовленнєвим, пізнавальним, художньо-естетичним розвитком, організацією ігрової діяльності).

"Дитина в дошкільні роки"- комплексна освітня програма. Змістове наповнення програми диференційовано за роками життя дитини, розподілено на інваріантну (обов'язкову) та варіативну (додаткову) частини, що дає змогу уникнути фізичних та психічних перевантажень дітей, орієнтує дошкільні заклади та сім'ї на державний освітній стандарт і визначає обсяги виходу за його межі з урахуванням інтересів, бажань, нахилів дітей, попиту батьків та конкретних умов діяльності дошкільних навчальних закладів, інших соціальних інституцій, які надаватимуть освітні послуги.

Програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років "Дитина" - комплексна визначає зміст, обсяг, порядок подачі дітям освітнього матеріалу, орієнтує на комплексну реалізацію виховних і навчальних завдань з поступовим ускладненням на кожному віковому етапі, що забезпечує цілісний гармонійний розвиток особистості дитини. Значну увагу в ній приділено різнобічному розвитку особистості, формуванню оптимістичного світогляду, культури поведінки, психологічної готовності до шкільного життя у дітей 5-річного віку.

Слайд

Парціальні програми

Парціальні програми укладаються з дотриманням засад і вимог основної комплексної програми.

Вони поглиблено висвітлюють один чи кілька її змістових компонентів, напрямів освітньої роботи (художньо-естетичного, фізкультурно-оздоровчого, пізнавального,

етнокультурного, комунікативно- мовленнєвого чи ін.), доповнюючи зміст інваріантної чи/та варіативної частин основної або додаткової комплексної програми.

Парціальні програми є додатковими і є основою для організації діяльності дошкільних закладів за певним пріоритетним напрямом та надання дітям освітніх послуг через функціонування творчих студій, гуртків, секцій у дошкільних, позашкільних, загальноосвітніх закладах та практичну діяльність домашніх педагогів (гувернерів) тощо.

Міністерством рекомендовані та схвалені для використання в роботі з дошкільниками такі парціальні програми:

- «Дитяча хореографія» (А. Шевчук);
- «ЛЕГО-конструювання»(Т. Пеккер).
 - «Про себе треба знати, про себе треба дбати», програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей віком від 3 до 6 років (авт. Лохвицька Л. В.);
 - «Грайлик», програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі (авт.: Березіна О. М., Гніровська О. З., Линник Т. А.);
 - «Радість творчості», програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку (авт.: Борщ Р. М., Самойлик Д. В.);
 - «Граючись вчимося. Англійська мова», програма для дітей старшого дошкільного віку, методичні рекомендації (авт. Гунько С., Гусак Л., Лещенко З)

Додаткові комплексні й парціальні програми потрібні для поглиблення і конкретизації інваріантного змісту освітньої роботи за певними напрямами. Вони допоможуть практикам точніше визначитися з розподілом програмового матеріалу по вікових групах, з обсягами матеріалу при скороченій тривалості перебування дітей у навчальному закладі, диференціювати рівень його складності залежно від інтересів, потреб, можливостей, задатків дошкільнят при плануванні різних форм організованої навчально-пізнавальної, ігрової, художньої, рухової, предметно-практичної, комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей.

Такі програми особливо стануть у пригоді при реалізації інваріантного компонента змісту дошкільної освіти в індивідуальній роботі, плануванні діяльності гуртків, студій тощо.

За призначенням

Кожна програма призначена для задоволення освітніх потреб різних категорій вихованців та урахування певної специфіки діяльності тієї чи іншої форми надання освітніх послуг.

Залежно від такого призначення програми для дошкільної освіти бувають

- загальні,
- спеціальні,
- профільні,
- експериментальні.

Загальні програми

Загальні програми розробляються з метою реалізації вимог Базового компонента дошкільної освіти як державного освітнього стандарту при наданні дошкільної освіти у навчальних закладах і групах загального розвитку.

Спеціальні програми.

Спеціальні програми, на відміну від загальних, призначені для дошкільних навчальних закладів і груп компенсуючого типу, діяльність яких організовується з урахуванням специфіки освітнього процесу з дітьми, що мають особливі потреби.

Оскільки Закон України "Про дошкільну освіту" передбачає функціонування різних видів закладів і груп такого типу та здобуття дошкільної освіти дітьми, що потребують:

- корекції фізичного та/або психічного розвитку,
 - лікування і реабілітації, за окремими програмами і методиками,
- то на забезпечення програмового супроводу освітнього процесу в них можуть розроблятися **спеціальні програми** для таких закладів:

➤ дошкільних навчальних закладів (груп) **спеціального типу** — з урахуванням виду порушення (слуху, зору, мовлення, опорно-рухового апарату, з розумовою відсталістю, затримкою психічного розвитку). Такі програми розробляються спільно спеціалістами з корекційної та дошкільної освіти;

➤ дошкільних навчальних закладів (груп) **санаторного типу** — з урахуванням профілю захворювання (латентна туберкульозна інфекція, хронічні неспецифічні захворювання органів дихання, серцево-судинні, психоневрологічні, гастроентерологічні захворювання та ін.). Програми цього виду укладаються спільними зусиллями педагогів і медиків.

Спеціальні програми зорієнтовані на виконання:

- основних вимог комплексних програм та
- реалізацію спеціальних:
 - освітніх,
 - корекційно-розвивальних,
 - лікувально-оздоровчих впливів на вихованців.

Їх можуть використовувати спеціалісти з корекційної педагогіки при наданні інклюзивної освіти дітям, що інтегруються у дитячі колективи закладів і груп загального розвитку.

Профільні програми

Профільні програми визначають певний профіль діяльності навчального закладу чи окремих груп, специфіку інших форм здобуття дошкільної освіти.

Їхня мета — програмовий супровід діяльності:

- дошкільних навчальних закладів з надання додаткових освітніх послуг;
- профільних дошкільних закладів;
- сезонних дошкільних закладів/груп;
- груп короткотривалого перебування дітей у дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладах;
- служб соціально-педагогічного патронату;
- здійснення родинного виховання тощо.

Експериментальні програми

Експериментальною називається будь-яка програма в період її апробації на предмет можливості та доцільності впровадження у масову практику дошкільної освіти.

Крім того експериментальні освітні програми створюють для здійснення дослідно-експериментальної та інноваційної освітньої діяльності українського, регіонального рівнів чи рівня навчального закладу, офіційно організованої у тих дошкільних закладах (групах), які отримали: статус експериментальних або визначені як базові для проведення експерименту.

Таким чином, будь-яка програма, що проходить апробацію або використовується у ході дослідної експериментальної діяльності, є експериментальною. Після завершення експерименту вона перестає вважатися такою і або відхиляється, або

доопрацьовується, або затверджується для впровадження у практику дошкільної освіти. Всі експериментальні програми мають ґрунтуватися на Базовому компоненті дошкільної освіти.

За рівнем впровадження

Програми для дошкільної освіти можуть впроваджуватися на рівні всієї України, регіону або окремого дошкільного навчального закладу. Отже, за рівнем впровадження розрізняють загальноукраїнські, регіональні, локальні програми.

Загальноукраїнські програми

Загальноукраїнські програми рекомендовані для використання у практиці дошкільної освіти і всій території України.

Такий рівень впровадження мають усі основні комплексні загальні та спеціальні програми.

Регіональні програми

Регіональні програми створюються з метою повнішого задоволення потреб населення в освітніх послугах для дітей дошкільного віку певного регіону, однієї чи кількох сусідніх областей, району, мегаполіса, сільської місцевості, промислової, курортної, військової зон тощо.

Регіональні програми є додатковими, оскільки подають завдання і зміст освітньої роботи з дошкільниками на основі Базового компонента дошкільної освіти, основних програм і при цьому відображають етнічні, історичні, природничо-кліматичні, соціокультурні та інші особливості регіону. Ці програми можуть бути комплексними чи парціальними, загального або профільного призначення.

Локальні програми

Локальні програми мають обмежене використання — в окремих навчальних закладах, де надається дошкільна освіта, їх застосовують за таких умов:

- участь закладу в апробації програми;
- розроблення й використання програми в ході дослідно-експериментальної діяльності, до якої залучено навчальний заклад;
- вибір закладом альтернативної програми;
- організація додаткових освітніх послуг у формі гуртків, студій, секцій;
- робота закладу/груп у сезонному чи короткотривалому режимі тощо.

Серед характеристик програм вживається термін "варіативна". Варіативними називають програми різних видів, які пропонують свої варіанти розв'язання освітніх завдань. З чинних програм варіативною є комплексна програма всеукраїнського рівня впровадження «Дитина в дошкільні роки».

Існування варіативних програм дає педагогам можливість вибору та сприяє реалізації принципів демократизму, плюралізму в освітній діяльності.

Стосовно додаткових комплексних і парціальних програм, то педагогічні колективи повноважні самостійно визначати, які з них обрати для повнішої реалізації базового програмового інваріантного та варіативного змісту. Щоб цей вибір був оптимальним, мотивованим потребами даного колективу в роботі з певним контингентом вихованців та їхніми родинами, керівники дошкільних навчальних закладів мають інформувати свої педагогічні колективи про чинні програми, методичну літературу до них та **ставити на обговорення питання про вибір додаткових програм на педагогічних радах перед початком кожного навчального року.**

Слайд

Ефективність освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах багато в чому залежить від забезпечення якісного навчально-методичного супроводу програм. Це навчально-методичні, методичні посібники, рекомендації для педагогів та батьків; навчальні посібники, енциклопедії, хрестоматійні збірки, робочі зошити, альбоми для спільної роботи дорослого з дітьми. Доцільним і правомірним є використання в освітній роботі з дітьми комплектів навчальної літератури (односпрямованих, різноспрямованих, тематичних, комбінованих), які відповідають вимогам освітнього стандарту та орієнтовані на виконання завдань чинних програм.

Інформація про наявне програмно-методичне забезпечення дошкільної освіти міститься в Інструктивно-методичних рекомендаціях «Про організацію освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах у 2016/2017 навчальному році» (Додаток 2 до листа МОН України від 16.06.2016р. № 1/9-315).